

Posudek na diplomovou práci Veroniky Vrbenské *České školy bez hranic. Vícečetná případová studie*

Cílem práce Veroniky Vrbenské je, jak uvádí, „*ukázat, jakým vývojem prošly České školy bez hranic od svého založení, jak v současné době fungují, jakých výsledků, zvláště v oblasti jazykového vzdělávání v češtině, dosahují, jak jejich fungování a studijní výsledky hodnotí jejich vedoucí pracovníci, žáci a jejich rodiče*“. Autorka měla k tomuto tématu osobně velmi blízko: sama na jedné ze „škol bez hranic“ působila v době svého dlouhodobého stipendijního pobytu, mohla tedy při zpracovávání tématu využít i svých přímých zkušeností a vlastního pozorování; kromě toho má i další přímé zkušenosti z výukové činnosti v zahraničí – působila už podvkrát na letní škole češtiny na ZŠ T. G. Masaryka v Chicagu (snad stojí za zaznamenání, že při tomto angažmá získala spolu se svou kolegyní od vedení chicagské školy velmi dobré hodnocení).

Při zpracovávání tématu se diplomantka opřela o analýzu zdrojů několikerého typu. K historii Českých škol bez hranic a k popisu jejich současného fungování (v kapitole 5) čerpala primárně z oficiálních listinných dokumentů a dalších písemných materiálů různého druhu, dále z kurikulárních materiálů, především programových, ale i učebních materiálů, pracovních listů atd.; pro dvě případové studie (historie a fungování dvou konkrétních ČŠBH – v Bruselu a Ženevě, hodnocení výsledků jejich činnosti a analýzu jejich přijímání cílovými skupinami, tedy učiteli škol, žáky a jejich rodiči) získávala data s pomocí polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření. Získala tak podle mého názoru dostatečně bohatý a různorodý materiál, aby mohla v diplomové práci podat dobře využitelný a poměrně plastický obraz vývoje a fungování ČŠBH, včetně jejich ukotvení v českém školském systému, v cílových komunitách, mezi nimiž působí, včetně jejich úlohy v udržování a rozvíjení českého jazyka u české jazykové diaspory atd.

Práce se člení, pomineme-li samostatně číslovaný úvod a závěr, do čtyř kapitol. První dvě jsou věnovány obecnějším otázkám, které tvoří zázemí vlastního výzkumu, tj. bilingvismu, resp. bilingvní výchově dětí v rodinách, jejich jazykovému vývoji v bilingvním prostředí atd. (kapitola č. 2) a výuce českého jazyka v zahraničí, se zvláštním zřetelem k podílu krajanů na této výuce. Obě tyto úvodní kapitoly jsou založeny na studiu relevantní odborné literatury a ukazují, že se autorka v problematice dobře orientuje.

Jádrem práce jsou pak kapitola 5, věnovaná historii a současným aktivitám ČŠBH obecně, a kapitola 6, v níž autorka rozebírá současný stav a působení dvou konkrétních ČŠBH – v Bruselu a v Ženevě.

Kapitola pátá pojednává o vzniku a rozvoji ČŠBH poměrně podrobně, sleduje různé jejich aspekty (vznik, historii, vzdělávací program, časově-tematické plány, mezinárodní konference a další setkání pořádaná pod záštitou ČŠBH, projekty, vlastní výukové materiály), uvádí i příslušné kontexty (v souvislosti s vývojem ČŠBH se zmiňuje např. i o tzv. školách spolupracujících, o školách zájemcích apod.) a vybraná subtémata představuje poměrně velmi detailně (tak např. u výukových materiálů uvádí příklady konkrétních pracovních listů). Díky tomu je tato kapitola podle mého názoru velmi informativní a cenná už komplexností a jistou systematickostí prezentace ČŠBH a jejich aktivit.

Šestá kapitola je zaměřena, jak jsme již uvedli, na představení dvou konkrétních ČŠBH – v Bruselu a v Ženevě; jejím základem je analýza situace školy bruselské, s tím, že u každého z dílčích témat, která autorka rozebírá, představuje v samostatné podkapitole současně i situaci v ženevské ČŠBH. Vzhledem k tomu, že celá diplomová práce i tak překračuje obvyklý rozsah prací tohoto typu, pokládám takový postup za vhodný a přiměřený. Kapitola je založena, jak již bylo uvedeno, na datech získaných z polostrukturovaných rozhovorů s vedením obou škol a z dotazníkového šetření mezi učiteli, žáky a jejich rodiči. Považuji za cenné, že se autorka pokusila získat vyjádření všech tří nejdůležitějších aktérů, kteří mohou běh škol ovlivnit, kteří mají na jejich fungování zájem nebo kteří jsou jím více nebo méně zasaženi.

Získaná data probírá diplomantka soustavně v několika subkapitolách. Všimá si (a) vývoje počtu dětí, které obě školy navštěvují od jejího počátku, i počtu dospělých žáků, kteří na nich studují češtinu jako cizí jazyk, počtu tříd, zájmových kroužků a aktivit, a to pro všechny věkové skupiny, složení vyučujících, spolupráce s institucemi v České republice; (b) samostatnou pozornost věnuje záměrům škol, jednak organizačního charakteru, ale i pokud jde o rozšíření aktivit (systém půjčování knih mimo školu, odborné vzdělávání lektorů, tvorba výukových materiálů apod.), (c) tvorbě vlastních programových dokumentů a učebních materiálů, (d) složení žáků. V samostatných subkapitolách pak autorka představuje výsledky dotazníkového šetření mezi učiteli škol, mezi žáky a jejich rodiči, a to jak v grafech a přehledných tabulkách, tak v komentářích k jednotlivým otázkám a odpovědím.

Cenný na provedeném šetření není jen celkový a relativně podrobný a vyvážený obraz fungování obou konkrétních škol, ale také zjištění jejich silných či slabých stránek, zejména z pohledu žáků a rodičů, i konkrétních problémů, které by bylo potřeba řešit (zmíněna je např. nízká flexibilita školy, v níž nebyla otevřena 5. třída přes zájem rodičů, problémy s časovým rozvržením výuky apod.).

V závěrečné kapitole kol. Vrbenská shrnuje hlavní výsledky, k nimž dospěla, vyhodnocuje je a snaží se formulovat některá konkrétní didakticky využitelná doporučení.

Za hlavní přínos práce pokládám to, že podává, jak jsem již uváděl, obsahově bohatý a velmi soustavný obraz vzniku, vývoje a současného fungování ČŠBH, a to jak v obecné rovině, celkově, tak i v detailním pohledu, že je zaměřena důsledně na zjištění a prezentování skutečností relevantních pro didaktickou praxi, resp. pro její další zlepšení. Hodnotím z tohoto pohledu diplomovou práci Veroniky Vrbenské jako velmi kvalitní, úspěšnou a užitečnou. Také po formální stránce je předložený text na velmi dobré úrovni a plně odpovídá požadavkům kladeným na kvalifikační práce tohoto typu.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

Prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc.